

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro
2006 m. balandžio 25 d. įsakymu Nr. ISAK-756
(Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro
2009 m. sausio 14 d. įsakymo Nr. ISAK-86 redakcija)

LIETUVIŲ GIMTOSIOS KALBOS BRANDOS EGZAMINŲ P R O G R A M A

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvių gimtosios kalbos brandos egzaminų programa (toliau – programa) parengta vadovaujantis Bendrosiomis programomis ir Išsilavinimo standartais XI–XII klasėms, patvirtintais Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. rugpjūčio 21 d. įsakymu Nr. 1465.

2. Rengiant programą vadovautasi šiomis nuostatomis:

2.1. egzaminų programa turi būti siauresnė ir konkretesnė už Bendrąsias programas ir Išsilavinimo standartus;

2.2. iš anksto turi būti žinomi egzaminų turinio reikalavimai ir užduočių vertinimo kriterijai.

3. Programos paskirtis – apibrėžti:

3.1. lietuvių gimtosios kalbos brandos egzaminų tikslus;

3.2. lietuvių gimtosios kalbos brandos egzaminų tipus ir vertinimo principus;

3.3. tikrinamus mokinių gebėjimus;

3.4. egzaminų struktūrą;

3.5. egzaminų matricą;

3.6. egzaminų turinį;

3.7. užduočių tipus;

3.8. vertinimo kriterijus.

4. Programa skirta lietuvių gimtosios kalbos egzamino užduočių rengėjams, lietuvių kalbos mokytojams, XI–XII klasių mokiniams.

5. Lietuvių gimtosios kalbos vidurinio ugdymo programą baigusiems mokiniams lietuvių gimtosios kalbos brandos egzaminas yra privalomas.

6. Lietuvių gimtosios kalbos brandos egzaminai (toliau – brandos egzaminai) yra dviejų tipų: valstybinis ir mokyklinis.

II. BRANDOS EGZAMINŲ TIKSLAI

7. Brandos egzaminų tikslai:

7.1. patikrinti ir įvertinti, kaip mokiniai išmoko patvirtintą lietuvių gimtosios kalbos ugdymo turinį;

7.2. įvertinti kiekvieno mokinio pasiekimų lygį šalies mastu (valstybinis brandos egzaminas) arba pagal nustatytus kriterijus (mokyklinis brandos egzaminas);

7.3. sudaryti galimybes kiekvienai mokyklai analizuoti lietuvių kalbos mokymo(-si) veiksmingumą.

III. BRANDOS EGZAMINŲ TIPAI IR BENDRIEJI VERTINIMO PRINCIPAI

8. Lietuvių gimtosios kalbos valstybinis brandos egzaminas (toliau – valstybinis brandos egzaminas) rengiamas remiantis Bendrųjų programų išplėstinio kursu ir atitinka Išsilavinimo standartų išplėstinio kurso pasiekimų lygio reikalavimus.

9. Lietuvių gimtosios kalbos mokyklinis brandos egzaminas (toliau – mokyklinis brandos egzaminas) rengiamas remiantis Bendrųjų programų bendrojo kursu ir atitinka Išsilavinimo standartų bendrojo kurso pasiekimų lygio reikalavimus.

10. Valstybinio brandos egzamino vertinimas yra norminis. Mokinio darbas pagal valstybinio brandos egzamino vertinimo instrukcijoje pateiktas vertinimo normas įvertinamas taškais, kurie perskaičiuojami į balus nuo 1 iki 100, nustačius minimalią išlaikymo ribą taškais.

11. Mokyklinio brandos egzamino vertinimas yra kriterinis. Mokinio darbas pagal mokyklinio brandos egzamino vertinimo instrukcijoje pateiktas vertinimo normas įvertinamas taškais. Egzamino įvertinimas – pažymys (4–10) – parašomas pagal taškų ir pažymių atitikmenų lentelę.

~~12. Kad išlaikytų mokyklinį brandos egzaminą, mokinys turi surinkti ne mažiau kaip 25 proc. galimų surinkti taškų.~~

~~13. Kad išlaikytų valstybinį brandos egzaminą, mokinys turi surinkti ne mažiau kaip 30 proc. galimų surinkti taškų.~~

14. Mokinio vertybinės nuostatos įvertinimui įtakos neturi.

IV. TIKRINAMI MOKINIŲ GEBĖJIMAI

15. Brandos egzaminu tikrinami dvejetainiai mokinių gebėjimai:

15.1. žinių taikymas ir supratimas;

15.2. problemos sprendimas, analizavimas, interpretavimas, vertinimas.

16. Dalyko žinių taikymą ir supratimą mokinys parodo:

16.1. tikslingai, motyvuotai, tinkamai vartodamas kalbotyros ir literatūrologijos sąvokas;

16.2. vartodamas tinkamas gramatines formas ir konstrukcijas, taisyklingai rašydamas;

16.3. atpažindamas skaitomo teksto žanrą, epochos, srovės, rašytojo kūrybos bruožus, teksto funkcinių stilių;

16.4. atsakydamas į teksto suvokimo klausimus ir atlikdamas užduotis: nurodydamas teksto temą, rasdamas reikiamą informaciją, savais žodžiais perfrazuodamas teksto mintis, darydamas tiesiogines išvadas, rasdamas citatų minčiai pagrįsti, atpažindamas tekste lietuvių ir visuotinės kultūros ženklus/simbolius, stilistines figūras, pateikdamas jų pavyzdžių;

16.5. skirdamas faktą ir nuomonę, teiginį ir pavyzdį, priežastį ir pasekmę.

17. Gebėjimą spręsti problemas, analizuoti, interpretuoti, vertinti mokinys parodo, kai:

17.1. nagrinėja, atrenka, tinkamai sieja ir apibendrina informaciją;

17.2. išskiria ir aptaria skaitomų tekstų struktūrines dalis, atskleidžia jų ryšius, kuriamas prasmes;

17.3. formuluoja teksto/ teksto dalies pagrindinę mintį, problemą, tikslą;

17.4. interpretuoja grožinį kūrinį ar jo ištrauką remdamasis kūrinio, autoriaus kūrybos, srovės, epochos kontekstais;

17.5. savais žodžiais paaiškina žodžių, posakių, didesnių teksto fragmentų ir teksto dalių perkeltines prasmes;

17.6. vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką;

17.7. tinkamai komponuoja rašomą tekstą (pradžios pastraipa, dėstymo pastraipos, baigiamoji pastraipa);

17.8. argumentuotai išsako savo požiūrį;

17.9. paisydamas komunikacijos tikslo ir situacijos pasirenka tinkamą kalbinę raišką.

V. EGZAMINŲ STRUKTŪRA

18. Brandos egzaminas:

18.1. atliekamas raštu. Bendra egzamino (ir valstybinio, ir mokyklinio) trukmė – 4,5 val. (270 min.);

18.2. sudarytas iš dviejų dalių. Tarp egzamino dalių daroma 30 min. pertrauka. Pirmoji egzamino dalis – teksto rašymas (trukmė – 3 valandos), antroji egzamino dalis – teksto suvokimas (trukmė – 1,5 valandos).

VI. BRANDOS EGZAMINŲ MATRICOS

19. Egzamino matricos paskirtis – užtikrinti, kad programos galiojimo metais nurodytos turinio (veiklos) sričių ir tikrinamų gebėjimų proporcijos būtų tos pačios.

20. Valstybinio bei mokyklinio brandos egzamino užduotys sudaromos vadovaujantis veiklų ir tikrinamų gebėjimų proporcijomis, nurodytomis toliau pateiktose lentelėse.

Lietuvių gimtosios kalbos valstybinio brandos egzamino matrica

VEIKLOS SRITYS \ GEBĖJIMAI	Žinių taikymas ir supratimas	Problemos sprendimas, analizavimas, interpretavimas, vertinimas	%
Skaitymas			50
Rašymas			50
%	40	60	

Lietuvių gimtosios kalbos mokyklinio brandos egzamino matrica

VEIKLOS SRITYS \ GEBĖJIMAI	Žinių taikymas ir supratimas	Problemos sprendimas, analizavimas, interpretavimas, vertinimas	%
Skaitymas			60
Rašymas			40
%	50	50	

21. Brandos egzamino užduotyje galimi tam tikri nukrypimai nuo pateiktų skaičių, tačiau jie neturėtų būti didesni kaip ± 5 proc.

VII. BRANDOS EGZAMINŲ UŽDUOTYS

22. Valstybinį ir mokyklinį brandos egzaminą sudaro tokios užduotys:

22.1. alternatyvios teksto rašymo užduotys;

22.2. teksto(-ų) ištrauka(-os) su teksto suvokimo užduotimis;

23. Lietuvių gimtosios kalbos brandos egzamine pateikiamos tokios rašymo užduotys:

23.1. valstybiniam brandos egzaminui pateikiamos dvi alternatyvios užduotys: ~~publicistinio samprotaujamojo teksto samprotavimo rašinio~~ rašymas arba teksto interpretacija. Interpretacijai pateikiami 3 tekstai (arba jų ištraukos). Pateikiamų tekstų autoriai mokiniams žinomi iš Bendrųjų programų bendrajame ir išplėstiniame kurse pateiktų skaityti autorių bei kūrinių sąrašo;

23.2. mokykliniam brandos egzaminui pateikiamos trys alternatyvios užduotys: ~~publicistinio samprotaujamojo teksto samprotavimo rašinio~~ rašymas, literatūrinis rašinys (pateikiamos 3 temos rašiniui, nurodomi autoriai, bent vieno iš jų kūryba mokinys privalo rentis rašydamas rašinį) ir teksto interpretacija (pateikiami 3 tekstai arba tekstų ištraukos. Autoriai, kurių kūriniai ar jų ištraukos pateikiamos užduotyje, nurodyti Bendrųjų programų bendrajame kurse skaitomų ir nagrinėjamų autorių bei kūrinių sąrašė.). Mokinys turi pasirinkti ir atlikti vieną užduotį.

VIII. BRANDOS EGZAMINŲ TURINYS

24. Lietuvių gimtosios kalbos valstybinių ir mokyklinių brandos egzaminų turinys pateikiamas programos 1 priede.

25. Mokyklinio brandos egzamino užduotys sudaromos pagal mokyklinio egzamino turinio reikalavimus, o valstybinio – pagal mokyklinio ir valstybinio egzamino turinio reikalavimus.

IX. BRANDOS EGZAMINŲ UŽDUOČIŲ VERTINIMAS

26. Valstybinio ir mokyklinio brandos egzamino teksto rašymo:

26.1. užduotis vertinama pagal tokius kriterijus:

26.1.1. turinys,

26.1.2. teksto struktūra,

26.1.3. kalbinė raiška,

26.1.4. kalbos normų laikymasis;

26.2. užduoties vertinimo kriterijų svarba valstybiniame ir mokykliniame brandos egzamine nevienoda. Teksto rašymo užduočių kriterijų svarba nurodyta programos 2 priedo 1 lentelėje, užduočių vertinimo kriterijų aprašai pateikiami programos 2 priedo 2 lentelėje;

~~26.3. užduotis, kurios turinys įvertintas 0 taškų, t. y. arba atlikta užduotis neatitinka nurodytos temos, arba pateiktas tekstas ne interpretuojamas, o atpasakojamas, arba interpretuojamas visai kitas, nei nurodyta užduotyje, tekstas, vertinama 0 taškų. Užduotis vertinama nulių tašku, jei:~~

~~užduotis neatlikta;~~

~~samprotavimo rašinys arba literatūrinis rašinys parašytas kita, nei nurodyta, tema;~~

~~interpretuojamas kitas, nei nurodytas, tekstas.~~

~~27. Jei brandos egzamine: Jei mokinio parašyto teksto apimtis yra mažesnė už nurodytą programoje ir darbe yra rašybos, skyrybos, žodyno, gramatikos klaidų, proporcingai mažinamas gautų taškų skaičius už kalbos normų laikymąsi. Ši nuostata konkretinama brandos egzamino vertinimo instrukcijoje.~~

~~27.1. kuri nors užduotis — teksto rašymas ar teksto suvokimas — įvertinama 0 taškų, mokinys egzamino neišlaiko;~~

~~27.2. parašyto teksto apimtis yra mažesnė nei užduotyje nurodytas minimalus žodžių skaičius, proporcingai mažinamas už kalbinę raišką ir kalbos normų laikymąsi gautų taškų skaičius. Ši nuostata konkretinama brandos egzamino vertinimo instrukcijoje.~~

LIETUVIŲ GIMTOSIOS KALBOS BRANDOS EGZAMINŲ TURINYS

Valstybinio egzamino turinį sudaro mokyklinio egzamino turinys ir papildomi reikalavimai.

1 lentelė

Teksto suvokimas

	MOKYKLINIS EGZAMINAS	VALSTYBINIS EGZAMINAS (papildomi reikalavimai)
Tekstų parametrai	Tekstai autentiški arba šiek tiek adaptuoti. Pateikiamų skaityti tekstų turinys susijęs su jaunimo ir apskritai visuomenės gyvenimo aktualijomis.	Tekstai autentiški arba šiek tiek adaptuoti. Pateikiami skaityti analitinio, eseistinio pobūdžio tekstai, kuriuose svarstomi esminiai kultūros (kalbos, literatūros, meno), visuomenės ir žmogaus gyvenimo klausimai.
Bendra teksto /tekstų apimtis	800–1000 žodžių	1000–1200 žodžių
Tekstų skaičius	Vienas didesnės ar 2–3 mažesnės apimties tekstai.	
Tekstų tipai, pobūdis ir žanrai	Mišraus tipo tekstai, sudaryti iš pasakojimo, aprašymo, samprotavimo elementų, arba kurio nors tipo tekstas. Įvairios paskirties ir įvairių žanrų tekstai: esė, publicistiniai, diskusiniai straipsniai; populiarieji mokslo straipsniai (ar populiariųjų mokslo knygų ištraukos); pranešimai; biografijos; dienoraščiai; laišakai; interviu; recenzijos; anonsai; anotacijos; reklamos.	
Tikrinami gebėjimai ¹	<p>Rasti nurodytą informaciją.</p> <p>Skirti pagrindinę ir antraeilę informaciją; skirti teiginius ir pavyzdžius.</p> <p>Skirti faktus ir nuomonę; priežastį ir pasekmę.</p> <p>Paašškinti teksto ar jo dalių loginę sandarą, prasminius ryšius.</p> <p>Nurodyti teksto adresatą, tikslą, temą.</p> <p>Suformuluoti teksto/pastraipos problemą, pagrindinę mintį.</p> <p>Savais žodžiais paašškinti žodžių, posakių, didesnių teksto fragmentų bei teksto dalių perkeltines prasmes.</p> <p>Atpažinti teksto funkcinį stilių bei žanrą, pateikti įrodymų.</p> <p>Aptarti teksto raišką remiantis leksikologijos ir gramatikos išmanymu.</p> <p>Atpažinti tekste vartojamas stiliaus figūras, rasti tekste jų pavyzdžių, paašškinti paskirtį.</p> <p>Rasti ir paašškinti teksto / teksto dalies sąsajas su papildoma neverbaline (diagrama, nuotrauka ir kt.) informacija.</p> <p>Atpažinti lietuvių ir visuotinės kultūros ženklus (mitologinius, biblinius, epochų kultūros) skaitomuose tekstuose.</p> <p>Aptarti skaitomų tekstų kalbinės raiškos ypatumus / individualumą.</p> <p>Atpažinti autoriaus reiškiamą požiūrį ir pateiktus argumentus.</p>	<p>Paašškinti kultūros ženklų prasmę skaitomuose tekstuose.</p> <p>Aptarti ir įvertinti kalbinės raiškos tinkamumą, jos sąsajas su teksto komunikacinėmis intencijomis.</p> <p>Kritiškai vertinti autoriaus reiškiamą požiūrį ir argumentus.</p>

	Palyginti tekstus turinio, raiškos požiūriu, nurodyti tekstų panašumus bei skirtumus.
Užduočių tipai	<p><i>Uždarojo tipo užduotys</i> Rasti ir pažymėti teisingą (us) atsakymą (us) iš keleto pateiktųjų. Įvertinti teksto / tekstų turinį atitinkančius ir / ar neatitinkančius teiginius. Išdėstyti (pažymint) pastraipas / teiginius reikiama tvarka. Rasti ir nurodyti iš teksto išimtų sakinių ar pastraipų vietą tekste.</p> <p><i>Pusiau atvirojo tipo užduotys</i> Užpildyti diagramas, schemas, lenteles ir pan.</p> <p><i>Atvirojo tipo užduotys</i> Suformuluoti atsakymus į pateiktus klausimus. Atlikti nurodytas užduotis: paaiškinti, apibūdinti, pacituoti, pateikti pavyzdžių, parašyti santrauką ir pan.</p>

¹ Šiuos gebėjimus tikrinančių klausimų ir užduočių pavyzdžių pateikta 4 lentelėje.

2 lentelė

Publicistinio samprotaujamojo teksto rašymas

Samprotavimo rašinys

	MOKYKLINIS EGZAMINAS	VALSTYBINIS EGZAMINAS (papildomi reikalavimai)
Mokinio rašomo teksto apimtis	Apie 400 350 žodžių	Apie 500 400 žodžių
Mokinio rašomo teksto tipas	Kurti tekstą, kurio pagrindas samprotavimas (aiškinimas, argumentavimas) .	
Užduoties turinys	Mokinio kuriamo teksto tema susijusi su jaunimo, visuomeninio, kultūrinio gyvenimo aktualijomis.	Mokinio kuriamo teksto tema susijusi su esminiais kultūros (kalbos, literatūros, meno), visuomenės ir žmogaus gyvenimo klausimais.
Tikrinami gebėjimai	<p>Gebėti nuosekliai, logiškai dėstyti savo mintis. Aptarti kitų reiškiamus požiūrius, pagrįsti savo požiūrį, remiantis socialine ir kultūrine patirtimi. Formuluoti hipotezes, analizuoti, Gebėti argumentuoti, daryti išvadas. Tikslingai atrinkti, susieti, apibendrinti skirtingų šaltinių informaciją. Rašyti paisant žanro samprotavimo teksto tipo reikalavimų. Rašyti paisant samprotaujamojo teksto tipo reikalavimų. Rašyti tekstą paisant pagrindinių teksto komponavimo reikalavimų: įvadinę pastraipa, dėstymo pastraipos, siejamosios pastraipos, apibendrinamoji pastraipa. Rašyti tekstą laikantis trinarės struktūros reikalavimų, pagrįstai skaidant tekstą pastraipomis. Rašyti laikantis pastraipos sandaros reikalavimų. Rašyti tekstą paisant bendrųjų stiliaus reikalavimų ir išlaikant stiliaus vientisumą. Gebėti kurti nurodytos apimties ir paskirties tekstus. Taisyklingai rašyti remiantis kalbos sistemos išmanymu. Taisyklingai vartoti žodžius ir gramatines formas, sudaryti sakinius remiantis kalbos sistemos išmanymu.</p>	
Užduočių tipas	<i>Atvirojo tipo užduotys</i>	

~~Pagal įvestį parašyti nurodyto tipo, turinio, apimties tekstą.~~

3 lentelė

Teksto interpretacija/ literatūrinis rašinys

	MOKYKLINIS EGZAMINAS	VALSTYBINIS EGZAMINAS (papildomi reikalavimai)
Mokinio kuriamo teksto apimtis	Apie 400 350 žodžių	Apie 500 400 žodžių
Mokinio kuriamo teksto tipas	Kurti tekstą, kurio pagrindas samprotavimas (aiškinimas, argumentavimas)	
Tikrinami gebėjimai	<p>Skirti literatūros rūšis ir žanrus</p> <p>Savarankiškai interpretuoti nesudėtingos struktūros tekstus</p> <p>Suprasti kūrinio analizę kaip interpretacijos pagrindą. Aptarti skaitomo teksto tematiką, motyvus, problematiką, vaizduojamąjį pasaulį, kompoziciją, atskleisti jų sąsajų kuriamas prasmes.</p> <p>Aptarti skaitomų tekstų vertybes.</p> <p>Gebėti susieti tekstą su tinkamu kontekstu.</p> <p>Atpažinti lietuvių kultūros ženklus skaitomuose tekstuose</p> <p>Atpažinti visuotinius kultūros ženklus (biblinius, mitologinius, epochų kultūros ir kt.) skaitomuose tekstuose.</p> <p>Samoningai Tinkamai ir tikslingai vartoti literatūrologijos sąvokas</p> <p>Gebėti nuosekliai, logiškai dėstyti savo mintis</p> <p>Formuluoti hipotezes, analizuoti, argumentuoti, daryti išvadas.</p> <p>Tikslingai atrinkti, susieti, apibendrinti skirtingų šaltinių informaciją.</p> <p>Rašyti paisant žanro reikalavimų</p> <p>Rašyti paisant samprotaujamojo teksto tipo reikalavimų.</p> <p>Rašyti tekstą paisant pagrindinių teksto komponavimo reikalavimų: įvadinė pastraipa, dėstymo pastraipos, siejamosios pastraipos, apibendrinamoji pastraipa. Rašyti tekstą laikantis trinarės struktūros reikalavimų, pagrįstai skaidant tekstą pastraipomis</p> <p>Rašyti laikantis pastraipos sandaros reikalavimų.</p> <p>Rašyti tekstą paisant bendrųjų stiliaus reikalavimų ir išlaikant stiliaus vientisumą.</p> <p>Taisyklingai rašyti remiantis kalbos sistemos išmanymu.</p> <p>Taisyklingai vartoti žodžius bei gramatines formas, sudaryti sakinius remiantis kalbos sistemos išmanymu.</p>	<p>Gebėti aptarti konkrečių kūrinų žanrą išryškinant jų originalumą</p> <p>Savarankiškai interpretuoti įvairaus sudėtingumo tekstus.</p> <p>Aptarti kūrinio vertybes ir gebėti polemizuoti.</p> <p>Gebėti paaiškinti lietuvių kultūros ženklų prasmę skaitomuose tekstuose.</p> <p>Gebėti paaiškinti jų prasmę.</p>
Užduočių tipas	<i>Atvirojo tipo užduotis</i> Pagal įvestį parašyti nurodyto žanro, turinio, apimties tekstą.	

4 lentelė

Teksto suvokimo užduočių formuluočių pavyzdžiai

TIKRINAMAS GEBĖJIMAS	KLAUSIMO / UŽDUOTIES FORMULUOTĖS PAVYZDYS
Rasti nurodytą informaciją	Kokias tris X reiškinio priežastis nurodo autorius?
Skirti pagrindinę ir antraeilę informaciją; skirti teiginius ir pavyzdžius	Parašykite teksto santrauką, išryškindami esminę informaciją / Nurodykite teiginį, kurį siekia pagrįsti autorius pateikdamas X pavyzdį.
Skirti faktus ir nuomonę, priežastį ir pasekmę	Pateiktoje lentelėje pažymėkite nuomonę reiškiančius sakinius.
Paaiškinti teksto ar jo dalių loginę sandarą, prasminius ryšius	Tekstas grafiškai padalytas į dvi dalis. Koks yra šio padalijimo pagrindas? Parašykite, kas turinio požiūriu sieja X ir XX pastraipas.
Nurodyti teksto adresatą, tikslą, temą	Kas yra teksto adresatas? Atsakymą pagrįskite. Suformuluokite teksto temą. Kurio pagrindinio tikslo – įtikinti, informuoti ar sudominti skaitytoją – siekiama šiuo tekstu? Atsakymą argumentuokite aptardami teksto kalbinės raiškos priemones.
Suformuluoti teksto/pastraipos problemą, pagrindinę mintį	Kokia pagrindinė problema svarstoma tekste? Suformuluokite pagrindinę teksto mintį.
Atpažinti autoriaus reiškiamą požiūrį ir pateiktus argumentus	Įvardykite autoriaus požiūrį į reiškinį X, išsakytą X pastraipoje. Nurodykite autoriaus pateiktus argumentus.
Kritiškai vertinti autoriaus reiškiamą požiūrį ir argumentus	Kuris autoriaus teiginys, jūsų nuomone, pagrįstas tinkamai / netinkamai, pakankamai / nepakankamai? Atsakymą argumentuokite.
Savais žodžiais paaiškinti žodžių, posakių, didesnių teksto fragmentų, teksto ar atskirų teksto dalių pavadinimų perkeltines prasmes	Savais žodžiais paaiškinkite teksto pavadinimo prasmę.
Atpažinti konkretaus pateikto teksto funkcinį stilių ir žanrą, pateikti įrodymų	Kuriam funkciniam stiliui priskirtumėte šį tekstą? Atsakymą argumentuokite. Nurodykite teksto žanrą.
Aptarti teksto raišką remiantis leksikologijos ir gramatikos išmanymu	Raskite pastraipoje X žargoniškai pavartotus žodžius ir paaiškinkite, kokiam tikslui jie vartojami.
Atpažinti tekste vartojamas stilistines figūras, rasti tekste jų pavyzdžių, paaiškinti paskirtį	Įvardykite, kokią meninės stilistinę figūrą vartoja autorius, kalbėdamas apie X reiškinį. Paaiškinkite jos prasmę / paskirtį. Autorius vartoja daug metaforų. Raskite ir išrašykite vieną metaforą.
Rasti ir paaiškinti teksto / teksto dalies sąsajas su papildoma neverbaline (diagrama, nuotrauka ir kt.) informacija	Tekstas iliustruotas nuotrauka. Paaiškinkite, kaip ši nuotrauka susijusi su tekste kalbamais dalykais.
Atpažinti lietuvių ir visuotinės kultūros ženklus / simbolius (mitologinius, biblinius, epochų kultūros) skaitomuose tekstuose	Raskite tekste ir išrašykite kultūros ženklą, kuriuo įvardytas reiškinys X.
Paaiškinti kultūros ženklų prasmę skaitomuose tekstuose	Paaiškinkite X kultūros ženklą paskirtį X pastraipoje.

Aptarti skaitomų tekstų kalbinės raiškos ypatumus/ individualumą	Kas būdinga teksto autoriaus kalbai? Nurodykite bent po vieną leksikos ir sintaksės ypatumą. Kaip teksto autorius siekia įtaigumo? Nurodykite bent du būdus su pavyzdžiais.
Aptarti ir įvertinti teksto kalbinės raiškos, komponavimo tinkamumą, jų sąsajas su teksto komunikacinėmis intencijomis	Teksto autorius siekia įtikinti skaitytoją. Aptarkite dvi kalbinės raiškos priemones, kuriomis siekiama šio tikslo X pastraipoje.
Palyginti tekstus turinio, raiškos požiūriu, nurodyti tekstų panašumus ir skirtumus.	Abiejų pateiktų skaityti tekstų autoriai išsako savo požiūrį į problemą X. Aptarkite, kuo abiejų autorių požiūriai panašūs, kuo skiriasi.

Lietuvių gimtosios kalbos brandos egzaminų
programos
2 priedas

**LIETUVIŲ GIMTOSIOS KALBOS BRANDOS EGZAMINŲ TEKSTO RAŠYMO
KRITERIJAI**

1 lentelė

Teksto rašymo kriterijų svarba

Rašymo užduotis Kriterijai	Valstybinis egzaminas		Mokyklinis egzaminas		
	publicistinis samprotaujamasis tekstas	teksto interpretacija	publicistinis samprotaujamasis tekstas	teksto interpretacija	literatūrinis rašinys
Turinys	35%		30%		
Teksto sandara	15%		20%		
Kalbinė raiška	20%		25%		
Kalbos normų laikymasis	30%		25%		

2 lentelė

Teksto rašymo kriterijų aprašai

VERTINIMO KRITERIJAI	VERTINIMO ASPEKTAI
Publicistinio samprotaujamojo teksto Samprotavimo rašinio turinys	ar suvokta tema ar aiški pagrindinė mintis ir ją plėtojantys teiginiai ar reiškiamas požiūris, vertinimas, svarstomi skirtingi požiūriai ar tinkamai pagrindžiami teiginiai aiškūs pagrindinę mintį išskleidžiantys teiginiai ar teiginiai tinkamai pagrindžiami ar teiginiai pagrindžiami pakankamai išsamiai, remiantis įvairiais šaltiniais ar atsiskleidžia mokinio socialinė ir kultūrinė branda remiamasi kultūrine patirtimi
Teksto interpretacijos turinys	ar suvokiamos interpretuojamo teksto temos, problemos, idėjos, vertybės ar tinkamai argumentuojama remiantis teksto analize ar interpretuojama kryptingai, paisoma teksto logikos ar tekstą interpretuojant remiamasi tinkamais kontekstais
Literatūrinio rašinio turinys	ar tiksliai suvokta tema ar aiški pagrindinė mintis ar aiškūs pagrindinę mintį plėtojantys išskleidžiantys teiginiai ar teiginiai pagrindžiami remiantis tinkamai remiamasi nagrinėjamais kūriniais ar tinkamai pagrindžiami teiginiai ar pakankamai išsamiai pagrindžiama ar išsamiai aptariamas kontekstas ar pagrįstai remiamasi kontekstu
Teksto sandara ir vientisumas ²	ar yra visos trys struktūrinės dalys (įžanga, dėstymas, pabaiga), ar jos susijusios

	<p>ar išlaikytos tinkamos struktūrinių dalių proporcijos (ar ne per ilga įžanga, ar nėra dvigubos pradžios, ar pakankamai apibendrinanti pabaiga)</p> <p>ar išlaikytos tinkamos struktūrinių dalių proporcijos (ar ne per ilga įžanga, ar ji nėra dviguba, ar pakankamai apibendrinanti pabaiga)</p> <p>ar pastraipos jungiamos į vieną tekstą, vientisas ir nuoseklus, ar nėra nemotyvuotų minties šuolių, nereikalingų pasikartojimų</p> <p>ar nesikartoja tos pačios mintys</p> <p>ar pastraipa yra vientisa: ar visi jos sakiniai plėtoja, grindžia vieną mintį, nusakytą teminiu sakiniu; ar nėra pastraipoje kelių nesusijusių teiginių</p> <p>ar pastraipa yra išbaigta: ar teiginiai paaiškinami, argumentuojami; ar apibendrinama</p> <p>ar aiški pastraipos sakinių išdėstymo tvarka, pavyzdžiui, einama nuo bendrų dalykų prie konkrečių arba atvirkščiai, nuo klausimo prie atsakymo</p> <p>ar teksto skaidymas pastraipomis pagrįstas</p>
Kalbinė raiška (stilistinė sintaksė ir žodynas)	<p>ar sakiniai aiškūs, logiški, sklandūs, įvairios sandaros kalba logiška, aiški, sklandi, tiksli</p> <p>ar mintis formuluojama glaustai, nedaugžodžiaujama netuščiažodžiaujama</p> <p>ar motyvuotai vartojamos gramatinės formos (pvz., laiko, asmens), sintaksinės konstrukcijos</p> <p>ar žodynas pakankamai turtingas, ar tiksliai parinkti žodžiai, įvairios sakinių konstrukcijos</p> <p>ar vartojamos pakankamai įvairios konstrukcijos, išvengiama monotonijos</p> <p>ar tinkamai parenkama leksika ir gramatinės konstrukcijos atsižvelgiant į reikiamą registrą</p> <p>ar kalbinė raiška atitinka rašymo tikslą ir situaciją</p>
Kalbos normų laikymasis	<p>ar laikomasi rašybos taisyklių</p> <p>ar laikomasi skyrybos taisyklių</p> <p>ar laikomasi leksikos normų</p> <p>ar vartojamos tinkamos leksinės ir gramatinės formos bei struktūros ir konstrukcijos</p>

² Teksto sandaros ir vientisumo, kalbinės raiškos ir kalbos normų laikymosi kriterijai bendri visoms rašymo užduotims.

Pastabos:

1. ~~Vertinant turinį už fakto klaidas atimama taškų.~~
2. ~~Sintaksinės konstrukcijos neišskyrimas arba skyrimas iš vienos pusės laikomas viena klaida.~~
3. ~~Ta pati rašybos klaida, pasikartojanti net ir kelis kartus, laikoma viena klaida (pvz., žodis *grižti* kelis kartus parašytas *gryžti*).~~
4. ~~Dvi vieno tipo rašybos klaidos laikomos viena klaida.~~
5. ~~Teksto sandaros, vientisumo, raiškos trūkumai, skyrybos, gramatikos klaidos nedubliuojamos.~~